

Orígens, llengües i motivacions dels pares d'alumnes de l'ensenyament en català a la Catalunya del Nord

*Origins, languages and motivations of parents who prefer the use of Catalan
as the language of instruction in Northern Catalonia*

Rita PEIX

Institut Catalan de Recherche en Sciences Sociales (EA 3681).
Universitat de Perpinyà Via Domícia

Data de recepció: 23 d'abril de 2012

Data d'acceptació: 14 de juliol de 2012

RESUM

L'estudi tracta sobre els pares d'alumnes de les seccions bilingües francès-català a paritat d'horaris i per immersió en català a la Catalunya del Nord. Es presenten les opcions metodològiques des d'un enfocament de caire etnogràfic —portat a terme gràcies a qüestionaris— que permeten de conèixer millor els seus orígens, llengües i motivacions per a l'ensenyament en català.

PARAULES CLAU: Catalunya del Nord, escola primària, paritat d'horaris, immersió, pares i mares d'alumnes, orígens, llengües, motivacions, plurilingüisme.

ABSTRACT

This study explores the parents of students enrolled in bilingual French-Catalan schools in which both languages are equally used and their preferences for Catalan immersion in Northern Catalonia. The methodological options are presented ethnographically, by means of questionnaires, as this provides more complete information on the origins of the parents and the languages they speak, as well as the reasons for their desire for instruction in Catalan.

KEY WORDS: Northern Catalonia, primary school, balanced bilingual program, immersion, origins, languages, parents, motivations, plurilingualism.

1. INTRODUCCIÓ

Atès que l'escolaritat en una línia bilingüe francès-català o immersiva en català recolza la seva base en el voluntariat, la investigació s'aplica a esbossar el perfil de les famílies demanant si l'ensenyament en català atreu principalment les famílies d'origen català o si al contrari són escoles que integren la diversitat d'orígens de la societat nord-catalana.

Sovint quan es parla de les classes bilingües a paritat d'horaris de l'ensenyament públic¹ o les escoles immersives privades laiques en la societat nord-catalana, la majoria de les persones s'espera trobar nens i nenes de pares i mares d'alumnes d'origen català i catalanoparlants desitjosos de transmetre llur llengua i cultura (Peix, 2011).

França és un dels pocs estats europeus (conjuntament amb Grècia) que no ha ratificat la Carta Europea de les Llengües Regionals o Minoritàries (1992), o que, tot i ratificar la Convenció sobre els Drets de l'Infant (1989), aprovada per l'Organització de les Nacions Unides, no va voler acceptar l'article 30, que reconeix el dret als infants de minories ètniques, religioses o lingüístiques o d'origen indígena a conservar la seva cultura, llengua o religió, tot i que pertanyin a un estat on la majoria de la gent té una llengua, cultura o religió diferent. Des de la llei Toubon (1992), la llengua francesa va ésser declarada llengua de la República, refusant fer tota referència a les altres llengües del territori francès, i malgrat la petició constant d'un reconeixement de les llengües regionals. La recent reforma constitucional adoptada pel Congrés el 21 de juliol de 2008 inclou una disposició, a l'article 75-1, que menciona per primera vegada les llengües regionals dins la Constitució francesa.

Les langues régionales appartiennent au patrimoine de la France. (Assemblée Nationale, 2008: 1)

És obvi que aquest estatus particular de la llengua catalana té repercussions sobre l'ensenyament en català a la Catalunya del Nord en el marc estatal francès.

Abans de lliurar els resultats de les enquestes sobre els orígens, les llengües i les motivacions de les famílies, ha semblat important esbrinar quina és la demanda dels pares per a un ensenyament en català i quina resposta hi donen els serveis del Ministeri d'Educació francès (Ministère de l'Éducation Nationale) al departament nord-català dels Pirineus Orientals.

1. Existeixen dues modalitats d'ensenyament:

- Un mestre - una llengua: la línia bilingüe es basa sobre el principi de repartició dels ensenyaments en francès i en català entre dos mestres, l'un sent la persona referent per al francès, l'altre per a la llengua regional.
- Un mestre - dues llengües: un únic ensenyant bilingüe s'encarrega i decideix, dins el respecte de la paritat d'horaris, sobre l'alternança de les llengües dins el seu horari de classe (Ministère de l'Éducation Nationale, 2001).

2. CONSIDERACIONS SOBRE L'OFERTA I LA DEMANDA D'ENSENYAMENT EN CATALÀ

A l'inici del curs 2011-2012 hi havia 2.144 els alumnes escolaritzats en les classes bilingües a paritat d'horaris (dotze hores en francès i dotze hores en català setmanals) segons fonts de la Inspecció Acadèmica dels Pirineus Orientals (2011). En el procediment a seguir per obrir una classe bilingüe en l'ensenyament públic, és obvi que la demanda dels pares d'alumnes és a l'origen de la demanda d'obertura d'una línia bilingüe. Ara bé, una demanda reconeguda pels pares no desemboca automàticament en una obertura, atès que la decisió final és presa per l'inspector acadèmic, com a director dels serveis departamentals de l'Éducation Nationale, d'acord amb el rector. La demanda de creació d'un pol bilingüe² es compon de la llista dels pares interessats i del vistiplau de l'ajuntament del poble o ciutat on s'implanta.

Si bé la Inspecció Acadèmica disposa de dades recents sobre els alumnes que han seguit i que segueixen un ensenyament primari bilingüe francès-català, les darreres dades disponibles sobre la demanda d'ensenyament de català daten, per part de la mateixa Inspecció Acadèmica dels Pirineus Orientals, del 1995 (Baylac-Ferrer, 2010). L'enquesta feta als pares d'alumnes de maternal va concernir 11.950 alumnes. Hi va haver 10.706 respostes i el 90 % de les famílies va contestar. Sobre la base d'aquests resultats i segons l'anàlisi que fa Becat (2000) de l'enquesta elaborada per l'aleshores encarregada de missió del català, Maria Dolors Solà, s'hauria de crear una línia bilingüe al 72 % de les escoles, és a dir, a noranta escoles.

En un estudi encomanat per la Regió Llenguadoc-Rosselló el 1997, una de les preguntes de les enquestes també va fer referència a la demanda d'ensenyament. A la pregunta condicional «Souhaiteriez-vous que vos enfants suivent un enseignement concernant le catalan à l'école?», els dos terços de la població (un 62 %) de més de quinze anys va respondre favorablement. Les enquestes esmentades evidencien un fort nivell d'acceptació per part dels pares de l'ensenyament bilingüe francès-català (Baylac-Ferrer, 2010) i una oferta que no correspon a la demanda social, ja que arribarien només al 5 % els nens i nenes que estan seguint un ensenyament bilingüe per manca d'escoles públiques que ofereixen una línia bilingüe.

També cal subratllar que, segons els textos oficials (Ministère de l'Éducation Nationale, 2001), cada pol bilingüe ha d'oferir una doble línia (monolingüe i bilingüe). A la pràctica, la Inspecció Acadèmica controla que cada escola que ofereix una línia bilingüe proposi en paral·lel una línia monolingüe. Aquesta lectura dels textos oficials fa que si la demanda d'inscripcions en classe bilingüe és superior a la de monolingües, el director de l'escola pot trobar-se en la delicada situació d'haver de refusar la inscripció d'un cert nombre de nens o nenes en classe bilingüe i de trobar un criteri de selecció a aplicar, procediment que sembla contradictori amb l'esperit de l'escola pública, una escola que ha de poder oferir l'ensenyament bilingüe a tots aquells pares i mares que en facin la demanda. Per aquesta raó, una gestió de la doble línia mitjançant

2. El *pol bilingüe* es compon de la línia bilingüe de l'ensenyament secundari (col·legi i institut) i de les escoles que hi són adscrites (de conformitat amb el mapa acadèmic d'ensenyament de la llengua regional).

un pol bilingüe permetria una millor adequació a les demandes dels pares tant en secció bilingüe com en monolingüe. La resposta positiva a la demanda d'inscripció en classe bilingüe a tots els pares que així ho sol·licitin pot desembocar en la repartició de les dues línies no només en l'àmbit de l'escola —amb els problemes d'equilibri d'efectius que representa— sinó també en l'àmbit del pol bilingüe, com ja és el cas a l'escola pública de primària Saint Roch, a la ciutat de Lannion (Bretanya), on de mica en mica l'escola va esdevenir totalment bilingüe. La Inspecció Acadèmica, amb el suport de l'Ajuntament, va optar per respondre positivament a totes les demandes dels pares. Aleshores, l'Ajuntament bretó va organitzar el transport escolar per tal que els infants dels pares que no estaven interessats en el programa bilingüe poguessin seguir l'escolaritat triada inicialment a l'escola del barri veí. El que és poc probable a l'escola pública de la Catalunya del Nord ho és a la mateixa escola pública a Bretanya, on la Inspecció Acadèmica i els polítics semblen aplicar una política més voluntarista a favor de l'ensenyament bilingüe amb la llengua dita regional.

Per tant, a la Catalunya del Nord és majoritàriament el lloc de residència i el nombre de places disponibles en classe bilingüe allò que dóna la possibilitat als pares d'optar o no a un ensenyament parcial en català.

3. LENGÜES I ORÍGENS DE LES FAMÍLIES

El propòsit de la investigació és conèixer millor el perfil d'aquests pares i mares que opten per un ensenyament en català parcial o total en un estat on l'estatus de la llengua catalana és ben particular, com ja s'ha esmentat.

3.1. *Enquestes*

Atès que el nombre d'alumnes escolaritzats en les classes de curs mitjà 2³ (a partir d'ara CM2) era de 295 (curs escolar 2009-2010), han estat 295 les enquestes⁴ enviades als directors de les escoles per correu postal. La implicació en l'enquesta de les dinou escoles que acullen aquest nivell ha estat variada: les famílies de certes escoles han contestat massivament i d'altres, parcialment.

La taula següent presenta la distribució del nombre de famílies enquestades per escola. La participació de les famílies ha estat del 47,79%, amb un resultat de 141 enquestes respostes d'un total de 295 famílies enquestades.

3. El curs mitjà 2 equival a 5è de primària a l'escola de la Catalunya del Sud.

4. Les enquestes van ser redactades en francès i en català. L'enquesta és una adaptació dels qüestionaris del professor d'escola i mestre formador Llorenç Reynaud, i les professores en pràctiques Sophie Canal i Cillie Tirach (*Memòria de PE2 2007-2008*. Tutora: Rita Peix. Delegació dels Instituts Universitaris de Formació de Mestres de Perpinyà).

TAULA 1
Nombre de famílies d'alumnes de CM2 (ensenyament en català) que han respost l'enquesta per escola a la Catalunya del Nord (curs escolar 2009-2010)

Núm.	Localitat de l'escola	Nombre d'alumnes de CM2	Nombre d'enquestes respostes
<i>Escoles elementals públiques a paritat d'horaris</i>			
Circumscripció de Prada			
1	Font-Romeu	13	0
2	Prada	20	14
3	Angostrina i Vilanova de les Escaldes	2	2
Circumscripció del Litoral			
4	Cabestany	24	23
5	Elna	23	19
Circumscripció del Riberal			
6	Illa	22	0
Circumscripció de Perpinyà Nord			
7	Ribesaltes	24	19
Circumscripció de Perpinyà Sud			
8	Perpinyà 1	24	0
Circumscripció de Perpinyà Oest			
9	Perpinyà 2	16	10
Circumscripció de Ceret			
10	El Pertús	3	0
11	Ceret	24	24
<i>Escoles públiques immersives</i>			
Circumscripció del Riberal			
12	Perpinyà	28	14
<i>Escoles privades laiques immersives</i>			
Circumscripció de Perpinyà Sud			
13	Perpinyà 1	13	7
14	Perpinyà 2	4	0
15	Nils	4	4
Circumscripció del Soler			
16	El Soler	7	5
Circumscripció de Prada			
17	Càldegues	No comunicat	0
18	Prada	11	0
Circumscripció del Riberal			
19	Sant Esteve del Monestir	9	0

A la taula 2 s'indica la distribució del percentatge de participació per tipologia d'ensenyament:

TAULA 2
Resum de participació per tipologia d'ensenyament (curs escolar 2009-2010)

Tipologia d'ensenyament		Nombre d'alumnes de CM2	Retorns d'enquestes de les famílies	Percentatge de participació
Ensenyament públic	A paritat d'horaris	219	111	50,68 %
	Per immersió	28	14	50 %
Ensenyament privat laic per immersió		48	16	33,33 %
Total		295	141	47,79 %

Els pares i mares de l'ensenyament públic i en particular els pares i mares de l'ensenyament a paritat d'horaris són els més representats, amb una participació del 50,68 %. La participació de la globalitat dels pares i mares independentment del programa triat ha estat de gairebé un 48 %.

Encara que el propòsit no sigui avaluar les competències dels pares i mares, cal remarcar que la versió que les famílies han emplenat per participar en l'enquesta ha estat majoritàriament la francesa, el 92,85 %, com es podia intuir. La versió catalana ha estat triada per un 4,76 % (cinc respostes en català i una resposta en francès), i les dues versions en català o en francès, per un 2,38 % (tres enquestes). Ara bé, tindria un efecte reductor interpretar aquesta tria com una manca global de coneixement del català, ja que és força possible que entre els enquestats hi hagi persones que, tot i tenir les competències per expressar-se en contextos particulars o per comprendre un text escrit (no especialitzat), no s'hagin sentit capaces de contestar per escrit una enquesta en català. Ho podria il·lustrar la iniciativa d'un dels enquestats, que ha triat de contestar en francès en la versió catalana de l'enquesta. Cal notar que en una escola el director ha pres la iniciativa de distribuir només la versió en francès, cosa que pot donar indicacions sobre l'estatus de la llengua catalana dins l'escola, vers els aprenents i els seus pares.

3.2. Llengües de les famílies

Pel que fa a les llengües de les famílies altres que el francès, els resultats mostren que un 29,09 % de l'alumnat de CM2 de l'ensenyament bilingüe (a paritat d'horaris) o per immersió públic (Arrels) i privat (La Bressola) està en contacte dins l'àmbit familiar amb una altra llengua que no sigui la francesa, i que un 18,19 % ho està amb una altra llengua diferent del català o el francès. Les llengües mencionades han estat, en ordre decreixent:

TAULA 3
Llengües de les famílies d'alumnes de CM2 (curs escolar 2009-2010)

<i>Per ordre decreixent</i>	<i>Llengües de les famílies altres que el francès</i>	<i>Percentatge per llengua</i>
1	Català	10,90 %
2	Castellà	10,30 %
3	Àrab	3,03 %
4	Anglès	1,21 %
5	Grec	0,60 %
	Indonesi	0,60 %
	Cabilenc	0,60 %
	Neerlandès	0,60 %
	Occità	0,60 %
	Portuguès	0,60 %

Si hom s'esperava un percentatge relativament feble de la presència del català a causa del fenomen de substitució lingüística que pateix la Catalunya del Nord, ha sobtat que el resultat assolís només el 10,90 %, denotant una feble presència del català. Un 70,96 % dels enquestats diuen que no estan en contacte amb cap altra llengua que la francesa.

La forta presència d'immigració espanyola per raons històriques, econòmiques i geogràfiques⁵ feia que hom s'esperés que el castellà arribés al segon lloc de les llengües citades. No s'imaginava que la diferència entre el català i el castellà es reduís al 0,60 %.

També s'ha constatat que el nombre de famílies que es declaren d'origen estranger no correspon necessàriament al mateix nombre de famílies que mencionen que l'infant està en contacte amb altres llengües diferents del francès o el català. Per tant, no es pot parlar de correspondència entre els dos elements, car el fenomen és asimètric: a vegades el nombre de les llengües mencionades —altres que el francès i el català— és inferior al nombre de famílies que es declaren d'origen estranger, com en el cas de l'escola d'Elna; i altres vegades és a l'inrevés, com en el cas d'una escola a Perpinyà.

D'una manera més general, els resultats apunten que l'escola ha de reflexionar sobre la situació de les llengües d'origen i sobre la valoració de les competències que representen, amb l'objectiu de promoure el plurilingüisme com a valor i com a competència (Conseil de l'Europe, 2007). Una promoció del plurilingüisme no es pot limitar a algunes llengües amb un estatus reconegut, sinó que ha d'englobar la riquesa del repertori lingüístic dels alumnes, que òbviament integra les llengües d'origen.

Hom s'interessarà ara per les raons que motiven els pares a inscriure els seus infants en seccions bilingües o escoles immersives. És la transmissió lingüística intergeneracional del català que motiva aleshores aquestes famílies?

5. Segons un estudi realitzat per l'Institut National de la Statistique et des Études Économiques (INSEE), la meitat dels immigrants del departament dels Pirineus Orientals eren nascuts a Espanya el 1999.

3.3. Origen de les famílies

És bo precisar que si bé el nombre d'enquestes és 141, les respostes sobre l'origen de les famílies és un xic superior, car una mateixa família ha pogut expressar orígens diversos. Així, per a 141 enquestes, el nombre d'orígens expressats ha estat 168. Potser s'hauria hagut de preveure una resposta o una enquesta per a cada membre de la parella, però es va pensar que podia posar els nens i nenes en una situació delicada segons la seva situació familiar. Els resultats obtinguts es resumeixen en la taula 4.

TAULA 4
Origen i llengües de les famílies d'alumnes de CM2 en seccions bilingües
i escoles immersives a la Catalunya del Nord (curs escolar 2009-2010)

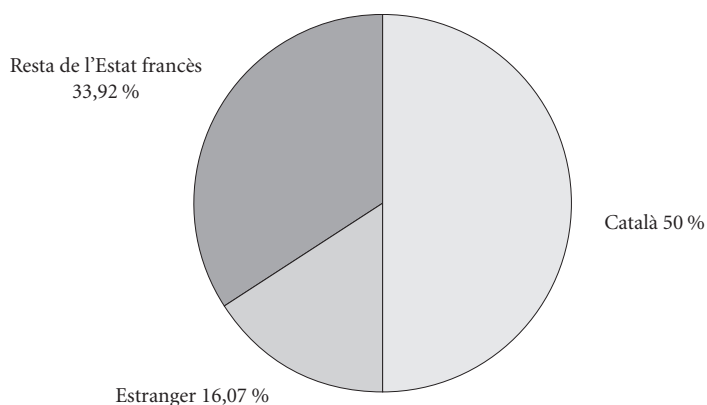
Núm.	Escoles	Nombre de retorns d'enquestes de les famílies per escola	Origen de la família			Llengües de la família altres que el francès
			Català	Estranger (d'un estat altre que el francès)	D'una altra regió de França	
Circumscripció de Prada						
1	Font-Romeu	0	—	—	—	—
2	Prada	14	6	2	7	Català (4) Castellà (1)
3	Angostrina i Vilanova de les Escaldes	2	1	0	2	—
Circumscripció del Litoral						
4	Cabestany	23	10	3	14	Català (2) Castellà (2) Àrab (1) Neerlandès (1)
5	Elna	19	11	5	4	Català (3) Castellà (5) Portuguès (1)
Circumscripció del Riberal						
6	Illa	0	—	—	—	—
Circumscripció de Perpinyà Nord						
7	Ribesaltes	19	13	5	1	Castellà (2) Àrab (2)
Circumscripció de Perpinyà Sud						
8	Perpinyà 1	0	0	0	0	—
Circumscripció de Perpinyà Oest						
9	Perpinyà 2	10	5	4	3	Català (1) Castellà (2) Indonesi (1) Anglès (1) Grec (1) Àrab (2)

TAULA 4 (Continuació)
Origen i llengües de les famílies d'alumnes de CM2 en seccions bilingües i escoles immersives a la Catalunya del Nord (curs escolar 2009-2010)

Núm.	Escoles	Nombre de retorns d'enquestes de les famílies per escola	Origen de la família			Llengües de la família altres que el francès
			Català	Estranger (d'un estat altre que el francès)	D'una altra regió de França	
<i>Circumscripció de Ceret</i>						
10	El Pertús	0	—	—	—	—
11	Ceret	24	13	4	11	Català (4) Castellà (3) Cabilenc (1) Occità (1)
<i>Escoles públiques immersives</i>						
<i>Circumscripció del Riberal</i>						
12	Perpinyà	14	9	3	8	Català (1) Anglès (1)
<i>Escoles privades laiques La Bressola</i>						
<i>Circumscripció de Perpinyà Sud</i>						
13	Perpinyà 1	7	4	0	4	Català (1)
14	Perpinyà 2	0	—	—	—	—
15	Nils	4	4	0	2	Català (1)
<i>Circumscripció del Soler</i>						
16	El Soler	5	4	1	1	Català (1) Castellà (2)
<i>Circumscripció de Prada</i>						
17	Càldegues	0	—	—	—	—
18	Prada	0	—	—	—	—
<i>Circumscripció del Riberal</i>						
19	Sant Esteve del Monestir	0	—	—	—	—
<i>Total</i>		141 enquestes, però 168 orígens expressats	84	27	57	Català: 18 Castellà: 17 Occità: 1 Portuguès: 1 Anglès: 2 Àrab: 5 Grec: 1 Indonesi: 1 Cabilenc: 1 Neerlandès: 1

D'una manera general pel que fa als orígens, un 50% de les famílies enquestades és d'origen català, un 33,92% és originari d'altres regions de l'Estat francès i un 16,07% és d'origen estranger.

GRÀFIC 1
Repartició dels orígens de les famílies d'alumnes de CM2 (curs escolar 2009-2010)

Encara que no formés part dels objectius inicials de la recerca, s'ha volgut verificar, tornant a consultar les enquestes, si les úniques famílies que transmetien el català eren originàries de la Catalunya del Nord o si la majoria de les famílies en contacte amb el català es declaraven originàries de l'Estat espanyol i si eren aquestes mateixes famílies les que citaven la presència del català i del castellà. La taula 5 en recull el resultat:

TAULA 5
Origen de les famílies que mencionen el català

	<i>Famílies que mencionen només el català</i>	<i>Famílies que mencionen el català i el castellà</i>	<i>Famílies que mencionen només el castellà</i>
<i>Origen català</i>	10	2	4
<i>Origen estranger</i>	0	2	5
<i>Origen català i estranger</i>	0	0	2
<i>Origen català i d'una altra regió de França</i>	2	0	0
<i>Origen estranger i d'una altra regió de França</i>	0	0	1
<i>Total</i>	12	4	12

Segons les dades recollides de les 16 famílies que han mencionat el català, 12 es declaren d'origen català, 2 d'origen d'una altra regió de França i 2 d'origen estranger. Les 12 famílies que mencionen únicament el català declaren totes orígens catalans. En no mencionar cap origen estranger es podria deduir que són originàries de la Catalunya del Nord. Ara bé, l'enquesta, tal com ha estat formulada, no permet de precisar si la procedència catalana de les famílies és de la Catalunya del Nord, del Principat de

Catalunya o d'un altre país català. Si fos el cas, aleshores aquests pares o mares serien considerats com a part de la població immigrada segons l'INSEE⁶ i, per tant, d'origen estranger. De les 4 famílies en citar el català i el castellà, la meitat es declara d'origen estranger —tot i residir a la Catalunya del Nord—, sent probablement originàries de l'Estat espanyol. Pel que fa al castellà, una proporció important però no majoritària dels pares i mares es declara d'origen català. Seria interessant investigar l'evolució del repertori lingüístic d'aquestes famílies. Per tant, encara que els resultats semblin apuntar que les famílies que mencionen el català són majoritàriament de la Catalunya del Nord, no es pot establir amb contundència la proporció de famílies originàries de la Catalunya del Nord que transmeten la llengua catalana.

Ara bé, la conclusió principal que es pot treure d'aquesta enquesta és que per sort l'ensenyament en català no atreu únicament els pares d'origen català, la qual cosa posa en evidència que les seccions bilingües o les escoles immersives estan obertes a la diversitat, i això vol dir que els pares i mares d'origen estranger —més del 16%— se senten ben acollits. Segons l'enquesta, sembla que la proporció de pares d'origen estranger és més important a l'escola pública que a la xarxa de les escoles privades laiques de La Bressola. Atès que solament van participar en l'enquesta tres escoles de La Bressola de les set que hi ha, s'ha de ser cautelós a l'hora d'interpretar aquestes dades i de generalitzar.

4. MOTIVACIONS DE LES FAMÍLIES

La pregunta que va tractar sobre les motivacions dels pares per a un ensenyament en català, «Quina és la raó principal que ha motivat la inscripció del vostre infant en la línia bilingüe o d'immersió?» (versió catalana), és una pregunta d'opinió formulada de manera oberta amb l'objectiu de comprendre què motiva la inscripció dels pares i mares. S'ha considerat que, si es demanava als pares i mares de triar entre unes respostes, s'estaria privant-los de contestar el que voldrien i imposant unes respostes. En haver optat per una pregunta oberta, això ha portat a fer un inventari de les respostes per classe per tal d'efectuar un reagrupament de l'argumentació. Mitjançant la lectura de l'inventari i després de diferents esbossos, s'ha establert una graella de lectura comuna a tot el corpus que ha permès de classificar les motivacions dels pares de manera transversal, preferint-ho a una classificació escola per escola. Els resultats s'han de considerar amb molta prudència, car es tracta de les motivacions declarades pels pares i mares d'alumnes, unes representacions que no es poden contrastar amb una realitat observable en aquest cas. A partir de les motivacions expressades, la classificació que s'ha aplicat s'ha dividit en les set categories següents:

6. Segons l'INSEE, la població immigrada es defineix amb «un double critère de nationalité et de lieu de naissance, elle est composée d'étrangers et de personnes ayant acquis la nationalité française» (INSEE, 1999, disponible en línia a <<http://aehsc.chez.com/csp.htm#bbba>> (consulta: 26 juny 2011)).

1. Valors i competències del bi-/plurilingüisme o pluriculturalitat
2. Integració
3. Coneixement o transmissió de la llengua i cultura catalanes
4. Interès professional en un context transfronterer
5. Voluntat de l'infant
6. Dispositiu pedagògic
7. Sense resposta

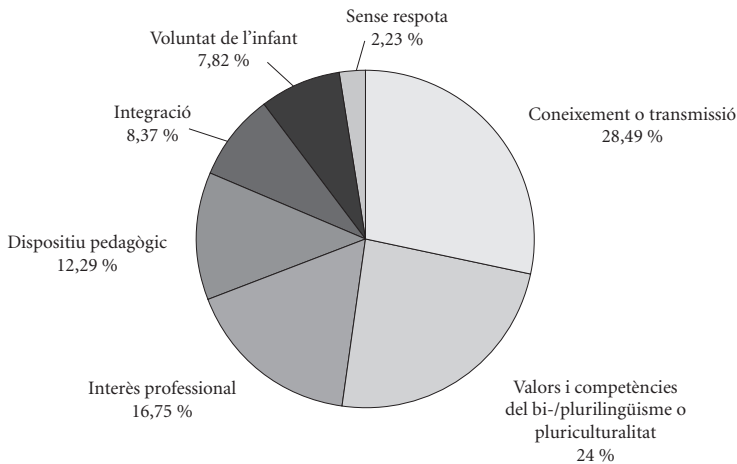
Malgrat que la formulació de la pregunta demani quina ha estat «la raó principal» de la inscripció en una secció bilingüe o en una escola immersiva, molts pares han expressat més d'un argument, la qual cosa fa que el nombre de respostes no coincideixi amb el nombre d'arguments recollits, i que el nombre d'aquests sigui molt superior al nombre de les famílies enquestades. La taula següent resumeix els percentatges d'arguments classificats per categoria obtinguts a partir del llistat de les respostes recollides i presentats en ordre decreixent.

TAULA 6
*Arguments de les famílies d'alumnes de CM2 (curs escolar 2009-2010)
 per tipologia d'ensenyament*

Núm.	Arguments	Ensenyament bilingüe a paritat d'horaris	Ensenyament per immersió		Nombre d'arguments per categoria	Percentatge per categoria
			Públic	Privat		
1	<i>Coneixement o transmissió de la llengua i cultura catalanes</i>	40	3	8	51	28,49%
2	<i>Valors i competències del bi-/plurilingüisme o pluriculturalitat</i>	30	5	8	43	24%
3	<i>Interès professional en un context transfronterer</i>	24	4	2	30	16,75%
4	<i>Dispositiu pedagògic</i>	11	5	6	22	12,29%
5	<i>Integració</i>	14	1	2	15	8,37%
6	<i>Voluntat de l'infant</i>	14	0	0	14	7,82%
7	<i>Sense resposta</i>	4	0	0	4	2,23%
<i>Nombre total d'arguments</i>					179	—

L'operació de classificació que s'ha portat a terme amb la lectura de les respostes resulta d'una interpretació personal. Si es presenten els resultats en ordre decreixent, l'argumentació que arriba en primer lloc i que, per consegüent, ha estat la més

GRÀFIC 2
Tipologia dels arguments de les famílies d'alumnes de CM2 (cus escolar 2009-2010)

citada pels pares i mares d'alumnes ha estat el «Coneixement o transmissió de la llengua i cultura catalanes», amb un 28,49 % de presència. Dins aquesta categoria s'han referenciat totes les motivacions que al·ludeixen a l'aprenentatge de la llengua i/o de la cultura catalanes, sovint com un patrimoni a transmetre a les noves generacions, independentment que la persona sigui originària del país o no. Mentre que alguna família expressa de manera molt explícita que veu en la inscripció de l'infant la possibilitat de compensar una ruptura generacional en la cadena de transmissió de la llengua catalana en l'àmbit familiar («Le grand-père de Théo parlait avec lui quelques fois en catalan alors j'ai trouvé intéressant qu'il puisse apprendre à mieux connaître cette langue que moi-même j'apprends»), d'altres subratllen la importància de mantenir viu l'ús de la llengua catalana, sense precisar sistemàticament si són d'origen català o no («Qu'elle soit née ici, que cette langue soit toujours pratiquée, entendue et présente [...]»). És un element força positiu el fet de constatar que la transmissió de la llengua i de la cultura catalanes concerneix persones vingudes d'altres llocs, també. Encara que la revitalització de la llengua catalana sigui l'argument més citat pels pares, són un 71,51 % que no citen el català com a motivació principal.

La categoria que ocupa el segon lloc és la que engloba els «Valors i competències del bi-/plurilingüisme o pluriculturalitat», amb una presència del 24 %. S'hi han aplegat totes les argumentacions lligades als valors aportats pel plurilingüisme com un component essencial dels valors democràtics (Conseil de l'Europe, 2007), com ara «La possibilité de découvrir une autre langue, en espérant que cela lui offrira une plus grande ouverture d'esprit et un plus fort niveau de tolérance».

En tercera posició, amb una presència del 16,75 %, arriba l'«Interès professional en un context transfronterer». Com calia esperar, apareix en l'argumentació el pes econòmic del Principat de Catalunya i l'oferta universitària de la ciutat barcelonina: «Le marché de la Catalogne du Sud est une véritable opportunité pour nos enfants, que ce

soit pour les études ou pour leurs futures carrières professionnelles», «Pouvoir suivre le cursus universitaire en Catalogne (École de commerce à Barcelone)», «Pays frontalière Espagne», «La proximité de Barcelone, bassin d'emploi».

El «dispositiu pedagògic» ha aplegat les motivacions relacionades amb el dispositiu de l'ensenyament, fent referència de manera redundant al principi de precocitat, que és esmentat independentment de la tipologia («Pour apprendre une seconde langue dès le jeune âge»). En canvi, les referències a uns efectius més febles i a una pedagogia diferent són reservades gairebé exclusivament a la xarxa d'escoles La Bressola («[...] le mode d'enseignement différent [...]»; «La pédagogie de La Bressola ne peut que séduire les parents»).

La categoria «Integració» ocupa el cinquè lloc i reagrupa tots els arguments dels pares i mares que veuen en l'aprenentatge de la llengua i el coneixement de la cultura catalanes un element d'integració («Pour une meilleure intégration dans la région») o d'arrelament («Nous avons choisi d'habiter dans cette région et voulions que nos enfants y aient des racines»).

No s'esperava que alguns pares o mares justificuessin la inscripció en classe bilingüe per la sola voluntat de l'infant («Choix de l'enfant»), en la mesura que la secció bilingüe comença com a molt tard en la gran secció de maternal⁷ i que, per tant, en aquestes edats la decisió sol recaure en els pares. Uns pares precisen que van consultar el seu infant a l'hora de fer la inscripció a l'escola elemental per saber si volia continuar la seva escolaritat en la línia bilingüe («Nous lui avons demandé son avis en CP et elle a voulu continuer») i que la resposta fou positiva, la qual cosa va comportar l'adhesió de l'infant al projecte. D'un total de 141 enquestes, solament quatre pares no han argumentat la seva tria, representant només un 2,83 %.

Si es comparen els resultats amb les respostes esperades, ha sorprès veure aparèixer en segon lloc els valors del plurilingüisme, que s'interpreta com una evolució de les mentalitats en un estat més habituat a un model d'ensenyament monolingüe. Contràriament al que s'esperava, els arguments de tipus més pragmàtic que fan referència a uns efectius més febles, als intercanvis escolars freqüents en les classes bilingües o fins i tot a uns ensenyants considerats més dinàmics han estat finalment molt poc esmentats, tot i que presents per a alguns d'ells («[...] l'effectif réduit, des élèves en classe, l'attention particulière des enseignants aux enfants et leur amour et engagement pour leur métier»; «[...] effectif peu chargé des classes favorisant une meilleure éducation»). Pot ser que els quatre pares o mares que no han argumentat la seva inscripció hagin estat sensibles a aquests aspectes, però no han gosat formular-ho per escrit.

Un altre aspecte que ha atret l'atenció és la manera de percebre la llengua i la cultura catalanes. Si hom s'esperava denominacions del tipus «llengua regional», «langue natale», «langue d'origine», l'apel·lació «langue étrangère» o més precisament «une autre culture proche de chez nous» ha sorprès, car voldria dir que la llengua començaria a no ser més sentida per una part dels pares i mares d'alumnes com la o una llengua de la Catalunya del Nord, sinó com una llengua i una cultura «proches de chez

7. La gran secció de maternal equival a P5 al Principat de Catalunya.

nous», properes geogràficament però estrangeres i pròpies de la Catalunya del Sud només, la qual cosa no deixaria de ser un símptoma de substitució lingüística molt avançada. La llengua catalana s'ha convertit de llengua primera o materna (fins a 1910-1950) a llengua segona (a partir de 1950-1960) en el millor dels casos, i això fa que la situació en la qual es troba la llengua actualment sigui preocupant (Bazia, Puig i Torrent, 2009).

5. A TALL DE CONCLUSIÓ

Respecte de la implicació de les famílies en la revitalització de l'ensenyament del català, l'oferta escolar a la Catalunya del Nord s'ha diversificat amb la introducció de l'ensenyament per immersió primer en el privat associatiu i més recentment en el públic (Peix, 2011). Per comprendre millor les motivacions de les famílies vers l'ensenyament en català, la recerca s'ha focalitzat obligatòriament sobre les que han pres la iniciativa d'inscriure els seus infants en les classes bilingües de l'escola pública o bé en el sector privat de l'ensenyament per immersió.

L'anàlisi dels resultats situa el coneixement de la llengua i la cultura catalanes en primer lloc i mostra l'interès dels pares per la revitalització de la llengua, això sense que l'origen de les famílies sigui sistemàticament català. Però, malgrat el fet que la revitalització del català és l'argument més citat, amb gairebé una tercera part de les respostes, per a més del 70 % dels participants el català no ha estat la motivació principal, i això quan un 50 % de pares i mares són d'origen català. L'interès per les competències i els valors del plurilingüisme (des d'una perspectiva d'enriquiment personal) arriba en segona posició dels arguments presentats per pares i mares davant l'interès professional (des d'una perspectiva instrumental de la llengua) en un context transfronterer. S'ha constatat també que les motivacions pel sector públic (les línies bilingües a paritat d'horaris) i privat (La Bressola) són sensiblement semblants, amb una atenció especial per l'ensenyament per immersió a la pedagogia de l'escola i uns efectius menys nombrosos per classe.

Contràriament a una idea molt estesa en la societat nord-catalana, la recerca constata que la majoria dels nens i nenes escolaritzats en les classes bilingües o immersives de CM2 són al·lòfons respecte de la llengua (o una de les llengües) de l'escola, en el sentit que parlen una llengua altra que el català: tan sols un 10,90 % dels pares i mares declaren que els seus infants estan en contacte amb el català en l'àmbit familiar. L'ensenyament en català apareix com un ensenyament integrador que reflecteix la diversitat dels orígens de la societat nord-catalana actual.

BIBLIOGRAFIA DE REFERÈNCIA

- ASSEMBLÉE NATIONALE (2008). *Modernisation des institutions de la Vème République*, núm. 820.
BAYLAC-FERRER, Alà (2010). *Societat, llengua i ensenyament del català a Catalunya Nord*. Tesi

- doctoral dirigida per J. Becat. Disponible en línia a: <http://recerc.casa-paisos-catalans.eu/catalunya_nord/ala-baylac> [Consulta: 10 octubre 2011].
- BAZIA, Hervé; PUIG, Gentil; TORRENT, Miquela (2009). *Les filières bilingues français-catalan à l'école publique de Céret*. [Havia estat disponible en línia a <<http://www.portal-vallespir.cat/PDF/fileres.pdf>> i va ser consultat el 10 d'octubre de 2011]
- BECAT I RAJAUT, Joan (2000). *La situació del català a França: Aspectes jurídics i docents i estudis sobre la matèria*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans. Secció de Filosofia i Ciències Socials. 76 p.
- CONSEIL DE L'EUROPE (1992). *Charte européenne des langues régionales ou minoritaires*. Disponible en línia a: <<http://conventions.coe.int/Treaty/FR/Reports/Html/148.htm>> [Consulta: 5 octubre 2010].
- (2007). *Guide pour l'élaboration des politiques linguistiques éducatives*. Estrasburg: Conseil de l'Europe. Disponible en línia a: <www.coe.int/lang/fr> [Consulta: 27 desembre 2010].
- INSEE (1999). *Les catégories socioprofessionnelles (CSP) et professions et catégories socio-professionnelles (PCS)*. Disponible en línia a: <<http://aehsc.chez.com/csp.htm#bbba>> [Consulta: 26 juny 2011].
- INSPECTION ACADÉMIQUE DES PYRÉNÉES ORIENTALES (2011). *Enseignement du catalan: Tableau des effectifs 2011-2012*. [Document facilitat per la Inspecció Acadèmica a la meua demanda per correu electrònic]
- NACIONS UNIDES (1989). *Convenció sobre els Drets de l'Infant*. Disponible en línia a: <<http://www.amnistiacatalunya.org/edu/docs/nu-conv-infants-resum.htm>> [Consulta: 5 octubre 2010].
- MINISTÈRE DE L'ÉDUCATION NATIONALE (2001). *Modalités de mise en oeuvre de l'enseignement bilingue à parité horaire*. Disponible en línia a: <<http://www.education.gouv.fr/bo/2001/33/encartd.htm>> [Consulta: 10 octubre 2009].
- PEIX, Rita (2011). *Bi/plurilingüisme amb el català a l'escola de la Catalunya del Nord*. Tesi doctoral inèdita. Perpinyà: Universitat de Perpinyà Via Domícia.